ISSN 1392-0340
E-ISSN 2029-0551

Pedagogika / Pedagogy
2018, t. 129, Nr. 1, p. 220–233 / Vol. 129, No. 1, pp. 220–233, 2018

LIETUVOS EDUKOLOGIJOS UNIVERSITETAS

Bendraamžių mediacija Lietuvos mokykloje (atvejo analizė)

Gražina Čiuladienė

Mykolo Romerio universitetas, Edukologijos ir socialinio darbo institutas, Ateities g. 20, LT-08303, Vilnius,
grazina.ciuladiene@mruni.eu

Anotacija. Mediacija padeda sukurti aplinką, kur kiekvienas konfliktas plėtoja jos narių bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžius. Tačiau Lietuvoje bendraamžių mediacija yra naujas reiškinys. Siekiant jį populiarinti organizacijos „Gelbėkit vaikus" vykdyto projekto „Mediacija mokykloje" metu buvo parengta ir išbandyta mediatorių mokymo programa. Tyrimo dalyviais tapo vienos projekte dalyvavusios mokyklos mokiniai (N = 47), išmokyti mediatoriai (N = 16). Mokinių grįžtamasis ryšys leido įsitikinti programos aktualumu ir prasmingumu.

Esminiai žodžiai: *mokykla, konfliktai, sprendimo strategijos, mokinių mediacija, Lietuva.*

Įvadas

Konfliktų išvengti neįmanoma, o pastangos tai padaryti dažniausiai santykius veda į pražūtį. Juk nesprendžiama problema su laiku dar sudėtingėja, emocijos dėl neišspręsto klausimo vis kaupiasi, o pasitikėjimas kito žmogaus gera valia silpnėja. Būtent santykių pokytis laikomas esminiu aspektu, skiriančiu konstruktyvų konfliktą nuo destruktyvaus (Gross ir Guerrero, 2000; Wilmot ir Hocker, 2001; Euwema et al., 2003). Konstruktyvaus konflikto metu santykiai sustiprėja (juk geri santykiai kuriami per konfliktą, o ne šalia jo), destruktyvaus konflikto metu – silpnėja arba visai nutrūksta. Kaip teigė konfliktologas J. Lakis (2008), konfliktas gali būti suvokiamas kaip dinamiškiausias jo dalyvių žmoniškumo, tarpusavio ir grupių santykių išbandymas. Konstruktyvaus konflikto prielaida – pastangos, skirtos jam suvaldyti, jo procesui reguliuoti, jo neigiamoms pasekmėms riboti arba joms visai eliminuoti. Destruktyvaus konflikto prielaida – abejingas požiūris į paprastus / kasdienius konfliktus, kurie nesprendžiami linkę augti sniego gniūžtės principu.

DOI: http://dx.doi.org/10.15823/p.2018.15

ISSN 1392-0340
E-ISSN 2029-0551

Patyčių mastas mūsų mokyklose liudija, kad neskiriama pakankamai dėmesio tarpusavio konfliktams (jie nėra valdomi užuomazgoje, ignoruojami, netinkamai sprendžiami). Tad, norint sumažinti mokinių patyčių skaičių mokyklose, naudinga atkreipti dėmesį ir į kasdienius, nesudėtingus mokinių konfliktus ir ieškoti jų konstruktyvaus sprendimo būdų. *Mediacija* šiame kontekste – veiksminga konstruktyvaus konfliktų sprendimo įgūdžių ugdymo priemonė (Johnson et al., 1995). Mediacija yra taikus konflikto sprendimo metodas, kai konflikto dalyviai, padedant trečiajai neutraliai ir nešališkai šaliai, siekia rasti tinkamiausią (užtikrinantį interesų pusiausvyrą) konflikto sprendimą. Mokinių (bendraamžių) mediacija (angl. *peer mediation*) reiškia, kad tarpusavyje kilęs konfliktas sprendžiamas padedant mediatoriui – mokiniui.

Bendraamžių mediacija – prieš kelis dešimtmečius atsiradusi iniciatyva, ypač daug dėmesio sulaukusi JAV – kruopščiai įgyvendinama duoda nemažai pozityvių rezultatų. Remiantis užsienio mokslininkų tyrimais, didžiausias teigiamas poveikis būna mokiniams mediatoriams: jie pradeda labiau pasitikėti savimi, įgyja lyderystės, derybinių įgūdžių, konflikto analizės ir reguliavimo patirties (Humphries, 1999; Johnson ir Johnson, 2004 ir kt.). Be to, duomenys liudija ir mokinių mediacijos teigiamą įtaką klasės mikroklimato gerėjimui, mokyklos mokinių konflikto sprendimo kompetencijos ugdymui(si), mokytojų pasitenkinimui dėl sumažėjusio laiko, reikalingo jų tarpininkavimo pastangoms (Daunic et al., 2000; Cantrell et al., 2007; Sellman, 2011). Mediacija padeda sukurti aplinką, kur kiekvienas konfliktas auklėja – plėtoja jos narių bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžius. Tai galimybė ir būdas ugdyti socialiai atsakingą, aktyvų jauną žmogų, gebantį išsakyti nuomonę, gerbiantį kito nuomonę ir ieškantį taikių susitarimų, besilaikantį sutartų dalykų (Flecknoe, 2005).

Tačiau Lietuvoje bendraamžių mediacija yra naujas reiškinys. Siekdama jį populiarinti 2016 metais organizacija „Gelbėkit vaikus“ vykdė projektą „Mediacija mokykloje“, kurį finansavo Šiaurės ministrų taryba. Nors projektas vykdytas tik keliose Lietuvos mokyklose (tik pusšimčiui mokinių pristatytas mediacijos metodas), tikimasi, kad jis ir kitas mokyklas paskatins gerinti mikroklimatą pasitelkiant mediaciją. Šiame straipsnyje nagrinėjama problema – kokiais būdais ugdytini mokinių konstruktyvaus konfliktų sprendimo įgūdžiai, kaip atliepia šį aspektą mokinių mediatorių rengimo programa, parengta projekto „Mediacija mokykloje“ metu.

Tyrimo objektas – mokinių požiūris į konfliktus ir mediatorių rengimo programą.

Tyrimo tikslas – atskleisti mokinių požiūrį į parengtą programą „Mediacija mokykloje“.

Tyrimo uždaviniai:

1) ištirti mokinių požiūrį į konfliktus;

2) atskleisti mokinių išskiriamus stipriuosius ir tobulintinus programos „Mediacija mokykloje“ aspektus.

ISSN 1392-0340
E-ISSN 2029-0551

Tyrimo teorinis ir praktinis kontekstas

Konfliktas gali būti apibrėžiamas labai skirtingai – suskaičiuojama virš 80 skirtingų šio reiškinio apibrėžimų. Kartais jis suvokiamas labai siaurai. Tokiu atveju konfliktu vadinamas toks reiškinys, kai mušamasi (t. y. akivaizdžios kovos (fizinės agresijos) apraiškos). Arba toks reiškinys, kuris pasižymi akivaizdžiomis neigiamomis pasekmėmis: žaizdos ant kūno, ašaros, skyrybos, mirtis (susišaudymo pasekmė). Kita vertus, būna ir priešingai: kartais konfliktas apibrėžiamas kaip susidūrimas. Tada jis apima visus atvejus, kai tik atsiranda prieštara (platus požiūris į konfliktą).

Neieškant atsakymo į klausimą, kuris požiūris (siauras ar platus) yra teisingas, konfliktą galima apibūdinti kaip reiškinį, kuris pasižymi 3 požymiais (Wilmot ir Hocker, 2001; Račelytė, 2009): 1) yra tarpusavyje susiję veikėjai; 2) yra susidūrimas; 3) yra šalių aktyvumas, t. y. veiksmai, nukreipti susidūrimui panaikinti.

Anot konflikto tyrėjų, konfliktas yra neutralus reiškinys, o prie destruktyvaus arba konstruktyvaus rezultato veda jo sprendimui taikomi veiksmai (Gross ir Guerrero, 2000; Wilmot ir Hocker, 2001; Euwema et al., 2003). Nemažai skirtingų būdų taikoma susidūrimui spręsti. Šie būdai gali būti grupuojami į keturias pagrindines grupes (strategijas) (Rahim, 1986). Kovos strategija apima veiksmus, turinčius tokius du pagrindinius bruožus: 1) asmuo siekia savo tikslo (jam labai rūpi jį pasiekti); 2) asmuo visiškai neatsižvelgia į kito asmens tikslą (jam nesvarbu, nerūpi, ko nori kitas). Konkretūs veiksmų pavyzdžiai: argumentavimas, reikalavimas, agresyvus elgesys (žodžiu ir / arba veiksmais, tiesiogiai ir / arba netiesiogiai). Pažymėtina, kad šie veiksmai gali būti reiškiami gana skirtingais būdais, tad neretai jie pavadinami konflikto sprendimo taktikomis (metodais).

Bendradarbiavimo strategija apima veiksmus, pasižyminčius tokiomis ypatybėmis: 1) asmuo siekia savo tikslo (jam labai rūpi jį pasiekti); 2) asmuo suvokia, kad jo tikslas siejasi su kito asmens tikslu – tad reikia abipusių derybų, kad abiejų tikslai būtų pasiekti. Sprendžiant konfliktą bendradarbiavimo strategija įgyvendinamos tokios taktikos: kompromisas, interesų aiškinimasis, kompensacija. Prisitaikymo strategija apima veiksmus, kuriais asmuo 1) atsisako savo tikslo; 2) taip pagelbėja kitam siekti jo / jos tikslo. Jis nuolaidžiauja („padarykime taip, kaip sakai“), neigia savo poreikius („gerai man ir taip“). Vengimo strategijos taikymo atveju asmuo 1) atsisako savo tikslo; 2) tuo pat metu užkirsdamas kelią kitam siekti savojo. Jis tai gali padaryti keisdamas pokalbio temą (pavyzdžiui, bėga nuo temos „nenoriu apie tai kalbėtis“), vengdamas kontakto, reaguodamas neadekvačiai (tyli, juokiasi).

Mokslinėje literatūroje esama skirtingų galimybių apibūdinti konflikto metu išreiškiamus veiksmus (Gross ir Guerrero, 2000; Van de Vliert et al., 2004; Wilmot ir Hocker, 2001). Pavyzdžiui, elgesys konflikto metu gali būti reiškiamas aktyviai (taikoma bendradarbiavimo, kovos strategijos) arba / ir pasyviai (vengimas, prisitaikymas). Dar apie konfliktinį elgesį galima kalbėti kaip apie tinkamą (bendradarbiavimas, prisitaikymas) ir rezultatyvų (bendradarbiavimas, kova). Kai vertinimo centre yra santykiai, konfliktiniam

ISSN 1392-0340
E-ISSN 2029-0551

elgesiui apibūdinti vartojamos ir sąvokos „vienijantis (jungiantis)“ (bendradarbiavimas) bei „skiriantis“ (kova).

Sėkmingiausias konflikto sprendimas – bendradarbiaujant pasiektas sprendimas. Tačiau pasitaiko atvejų, kai nesiseka bendradarbiauti dėl skirtingų priežasčių (Besemer, 2004): iškyla sunkumų pradėti derybas arba derybos patenka į aklavietę; nėra aiškios, sutartos derybų procedūros arba protokolo; nustatytos procedūros (pvz., privatūs susitikimai, atvėsimo laikotarpiai) tinkamai nepanaudojamos; intensyvios emocijos užkerta kelią susitarti; dalyviai nepajėgia ištaisyti netinkamo bendravimo; pasikartojantis negatyvus elgesys (pyktis, kaltinimai kitiems, etikečių klijavimas) sukuria užtvaras tarp šalių; produktyvumui trukdo klaidingi suvokimai ir stereotipai; yra labai reikšmingų nesutarimų dėl duomenų (informacijos) svarbos, rinkimo, įvertinimo. Tokiu atveju rekomenduojama mediacija kaip konflikto sprendimo metodas, kai kova transformuojama į bendradarbiavimą padedant nešališkam, neutraliam trečiajam asmeniui. Mediatorius rūpinasi proceso organizavimu, taip pagelbėdamas konfliktuojančioms šalims ieškoti konflikto sprendimo alternatyvų, jas vertinti ir sutarti dėl priimtiniausios.

Kaip mokyklos bendruomenėje atrinkti mediatorius? Į šį klausimą nėra vienareikšmio atsakymo. Mokyklinės mediacijos tyrėjai susiskirstę į dvi stovyklas. Vienų nuomone (*cadre approach*), mediatoriaus vaidmuo patikėtinas grupei išrinktųjų, kurių atranka turėtų būti labai kruopšti (Flecknoe, 2005; Bickmore, 2002; Humphries, 1999). Neverta pasikliauti vien mokytojų nuomone arba sudaryti grupės, kurios nariai būtų vien gerai besimokantys, aktyvūs, drausmingi mokiniai. Yra didelis pavojus, kad į tokius mediatorius nesikreips tie, kurie yra kitokie ir kuriems labiausiai trūksta konstruktyvaus konfliktų sprendimo įgūdžių. Tad lemiamais veiksniais tampa ne geras pažymys ir nepriekaištingas elgesys, o motyvacija ir draugų palaikymas – stengiamasi parengti mediatoriais tuos mokinius, kurie patys norėtų padėti ir yra lyderiai tarp savo bendraamžių. Be to, siūloma apmąstyti merginų ir vaikinų proporcingumą, taip pat atsižvelgti į amžiaus, tikėjimo, tautinio identiteto, socialinio-ekonominio statuso kriterijus, kad mediatorių komanda būtų kuo įvairesnė.

Kita vertus, paminėtinas ir kitoks mediatorių vaidmens vertinimas. Anot mokslininkų (Johnson et al., 1995; Theberge ir Karan, 2004), mediatoriais rengtini visi bendruomenės nariai (*whole school approach*): tiek mokiniai, tiek mokytojai bei administracija ir tėvai. Tokiu atveju kiekvienas, esant būtinybei, galėtų padėti konfliktinėje situacijoje kitam bendruomenės nariui. Taip pat svarbu, kad nebūtų pernelyg sunkios naštos atrinktiesiems. Šio modelio kontekste medijuoja tie, kurie, pavyzdžiui, konflikto dieną turi budėti. Mokslininkų vertinimu, šis modelis sudėtingesnis ir brangesnis, tačiau ir veiksmingesnis, užtikrina spartesnę ir efektyvesnę mokyklos kultūros kaitą.

Prieš apytiksliai dvidešimt metų Amerikoje buvo pradėta taikyti mediaciją mokyklose. Ši naujovė netruko atsirasti ir kitose pasaulio šalyse (Anglijoje, Australijoje, Vokietijoje, Lenkijoje ir kt.). Tačiau reikia pažymėti, kad, mediacijos taikymo mokykloje idėjai plintant geografiškai, didėjo ir mediacijos programų skaičius. Įtakos tam turėjo ne vienas

ISSN 1392-0340
E-ISSN 2029-0551

veiksnys. Visų pirma programos rengėjai (mokslininkai, privačios mokymo įstaigos) turėjo savo koncepciją dėl programos turinio. Iš esmės buvo sulygta tik dėl to, kad tokia programa apima kelis aspektus – tai žinios ir gebėjimai, susiję su: 1) konflikto dinamika, sprendimo strategijomis, kilimo priežastimis ir kt.; 2) mediacijos proceso stadijomis, etapais; 3) mediatoriaus funkcijomis. Tačiau skirtingos programos siūlė skirtingą mokymų valandų skaičių, kurį lėmė skirtinga turinio elementų reikšmingumo traktuotė, taip pat ir skirtingų mokymo metodų rinkiniai.

Antras veiksnys, turintis įtakos programos turiniui, yra pati mokykla: kokio amžiaus mokiniai, kurie mokytojai, kiek valandų mokysis mediacijos, kaip organizuojama mediatorių veikla, kaip užtikrinama mediatorių rotacija. Atsakymus į šiuos ir kitus klausimus pateikia pati mokykla, įvertindama mokyklinės mediacijos aktualumą savo mokyklai, finansines galimybes, mediacijos efektyvumą mokykloje ir t. t.

Mediatorių mokymo programos, parengtos projekto „Mediacija mokykloje“ metu, pagrindu tapo Kopenhagos priemiesčio Herlevo mokykloje (*Kildegårdskolen*) 11 metų vykdoma bendraamžių mediacija. Parengtos mokymo programos turinį sudaro šios temos: konflikto samprata (1 akad. val.); konflikto funkcijos (1 akad. val.); konflikto sprendimo strategijos (1 akad. val.), mediacija kaip konflikto sprendimo strategija (1 akad. val.); mediacijos proceso etapai (1 akad. val.); mediatoriaus funkcijos (1 akad. val.); simuliacijos ir jų aptarimas (2 akad. val.). Organizuojant mediatorių veiklą taip pat buvo pasiremta Herlevo mokyklos pavyzdžiu, mokiniai mediatoriai joje budi pradinės mokyklos teritorijoje, kur pertraukų metu padeda spręsti mokinių tarpusavio konfliktus; sudėtingesnius konfliktus sprendžia per mediacijos sesijas, joms skirtu laiku.

Tyrimo dizainas

Siekiant pažinti mokymų dalyvių patirtį mokymų „Mediacija mokykloje“ metu straipsnio autorės (ji buvo ir projekto dalyvė, ekspertė) atlikti 2 interpretaciniai tyrimai – mokymo dalyvių apklausos raštu. Tyrimai apibūdintini kaip *dalyvavimo veiksme* tyrimai.

Pirmąja apklausa siekta išsiaiškinti, kokia yra mokinių nuostata konflikto atžvilgiu, kaip dažnai mokiniai patiria konfliktus, kaip juos linkę spręsti, į ką kreipiasi pagalbos, ar norėtų įgyti daugiau žinių apie konflikto sprendimą dalyvaudami mediatorių mokymuose. Klausimyną sudarė tiek atvirojo, tiek uždarojo tipo klausimai.

Siekiant apibūdinti mokymų aktualumą ir sužinoti, kurie konfliktai dominuoja (vienijantys ar skiriantys, t. y. sprendžiami dialogu ar jėga) ir į ką paaugliai linkę kreiptis pagalbos esant konfliktinei situacijai, mokinių klausta: 1) Kaip dažnai jie ir jų bendraamžiai dalyvauja konfliktuose? 2) Kaip jie ir jų bendraamžiai sprendžia tarpusavio konfliktus? Šalia klausimų pateikti atsakymų variantai su galimybe parašyti savo originalų atsakymą (*kita...*). Klausimas, kas padeda spręsti konfliktus, turėjo keturis atsakymo variantus: „draugai“, „mokytojai“, „tėvai“, „kita“. Siekiant pažinti mokinių motyvaciją būti mediatoriais, taip pat ir išsiaiškinti, kurie klasės mokiniai bendraamžių vertinami kaip galintys padėti spręsti tarpusavio konfliktus, mokiniams užduoti tokie klausimai:

ISSN 1392-0340
E-ISSN 2029-0551

1) Ar norėtų padėti draugams spręsti konfliktus – būti mediatoriais? Kodėl? Kurio klasės draugo (-ės) paprašytų pagalbos siekdami išspręsti savo konfliktą? Kodėl?

Antrąja apklausa siekta įvertinti mokinių patirtį. Mokiniai, kurie išreiškė norą mokytis mediacijos, dalyvavo 8 val. mokymuose. Baigiantis paskutiniam susitikimui, mokinių prašyta atsakyti į du atvirojo tipo klausimus: 1) Kas labiausiai patiko mokymų metu? 2) Kokių pateiktų pasiūlymų dėl mokymų tobulinimo?

Pasibaigus mokymams mokykloje organizuota mokinių mediatorių veikla: 1) remiantis mokinių mediatorių veikla Danijoje, sutarta dėl mediatorių budėjimo tvarkaraščio (po du mediatorius budėjo per ilgąsias pertraukas pradinės mokyklos koridoriuose); 2) parengtas mediatorių prisistatymas pradinukams; 3) po kiekvieno budėjimo rašyta trumpa refleksija; 4) patirtis apibendrinta bendruose susitikimuose (vyko 2). Paskutinio susitikimo metu buvo pakartota antra apklausa – mokinių prašyta raštu atsakyti į du atvirojo tipo klausimus: 1) Kas labiausiai patiko budėjimo metu? 2) Kokių pateiktų pasiūlymų dėl mediatorių veiklos organizavimo tobulinimo?

Kiekybinė duomenų analizė atlikta taikant statistinę duomenų apdorojimo programą SPSS 16.0 (angl. *Statistical Package for Social Sciences*); kokybiniai duomenys analizuoti pasitelkiant turinio analizę.

Tiriamieji. Atliktas tyrimas nėra reprezentatyvus. Tyrime, kuriuo siekta atskleisti paauglių požiūrį į konfliktą, dalyvavo visi vienos Vilniaus progimnazijos (projekte dalyvavusios mokyklos) VII klasės mokiniai (N = 47). Tyrimo, kuriuo siekta atskleisti bendraamžių mediacijos mokymo programos ir veiklos organizavimo vertinimą, respondentais buvo mokiniai, dalyvavę mediatorių mokymuose ir veikloje (16 mokinių).

Vykdant tyrimą, laikytasi etikos principų: savanoriškumo ir geranoriškumo, privatumo ir pagarbos. Siekiant užtikrinti tyrimo dalyvių konfidencialumą anketos buvo anoniminės.

Tyrimo ribotumas. Tyrime dalyvavo tik vienos mokyklos VII (antroje apklausoje jau VIII) klasės mokiniai, todėl išvadų visai paauglių populiacijai, kitų mokyklų bendruomenėms taikyti negalima.

Rezultatai

Mokinių požiūris į konfliktus

W. Wilmotas ir J. Hocker (2001, p. 11–26), aprašę nuostatas dėl konflikto, pažymi, kad vyraujanti nuostata yra neigiama, t. y. konfliktas vertinamas kaip nenormalumas, konfliktuojantieji – kaip pasiligoję, o rezultatas – kaip arba laimėjimas, arba pralaimėjimas. Konfliktui apibūdinti dažnai vartojamos sąvokos *karas*, *smurtas*, *agresija*. Neigiama nuostata koreliuoja su pastangomis vengti atviro konflikto, kaltinti kažką dėl jo atsiradimo, su pastangomis sužlugdyti „kaltąjį“.

ISSN 1392-0340
E-ISSN 2029-0551

Tyrime dalyvavusių mokinių nuostatos yra panašios. Daugeliui paauglių sąvoka „konfliktas“ kelia neigiamas asociacijas. Joms įvardyti vartotos 32 skirtingos sąvokos. Konfliktas mokinių dažniausiai sietas su griaunančiais veiksmais, pradedant neutraliais žodžiais (*nuomonių nesutapimas*, *nesusipratimas*, *nesutarimas*, *ginčas*, *barnis*), tęsiant žodžiais, apibūdinančiais verbalinę agresiją (*pravardžiavimas*, *patyčios*, *melas*, *rėkimas*, *ašaros*), baigiant fizinę agresiją iliustruojančiomis sąvokomis (*agresija*, *kova*, *muštynės*, *šaudynės*, *susišaudymas*). Kiek rečiau konfliktas mokinių sietas su neigiamomis emocijomis, kurių amplitudė taip pat nevienalytė: *neigiamos emocijos*, *nelaimė*, *baimė*, *kaltė*, *liūdesys*, *pyktis*, *įniršis*. Kita vertus, pažymėtina, kad daugeliui paauglių konfliktas – tai neigiamų emocijų ir destruktyvių veiksmų samplaika.

Nuostatai apibrėžti vartojamos tokios formuluotės kaip „išsipildanti pranašystė“ / „pasąmoningas įsakymas mūsų nervų sistemai“ / „susidaręs nusistatymas vienodomis aplinkybėmis elgtis vienodai ir panašiai“. Skiriami du nuostatų tipai – skatinančios ir varžančios. Pirmojo tipo nuostatos išplečia galimybes, stiprina, antrojo tipo – naikina galimybes, silpnina. Anot tyrėjų, nuostatos lemia veiksmų kryptį ir jų kokybę. Nuostatos apibrėžimų kontekste šie duomenys gali iliustruoti ir patirtį, kai konfliktai sprendžiami netinkamai, ir nusiteikimą vengti konfliktų, o tuos, kurių nepavyksta išvengti, spręsti verbaline ar fizine agresija. Dalis mokinių konfliktą apibūdino metaforomis: *nesąmonė*, *blogis*, *laimėjimas* arba *pralaimėjimas*, *išsiskyrimas*, *neteisingumas*, *klaida*, *nedraugiškumas*, *draugai*, *tėvai*. Joms interpretuoti galima pasitelkti dar vieną – nuostatos apibrėžimą: nuostata – tai apibendrinta gyvenimo patirtis; apibendrinimas apie tai, kas gali sukelti skausmą ir malonumą. Pažymėtina, kad mokinių asociacijų turinio analizė atskleidė, kad tik dešimtadaliui mokinių sąvoka „konfliktas“ kėlė teigiamas asociacijas. Jiems konfliktas – tai *drąsa*, *problemos išsprendimas*, *atsiprašymas*. Kaip matyti, vos keli paminėti žodžiai iliustruoja skatinančią nuostatą.

Remiantis duomenimis, pusei apklaustųjų paauglių konfliktas yra kasdienis reiškinys. Du penktadaliai mokinių konfliktą sprendžia kartą per dieną. Dešimtadalis susiduria su konfliktais dažniau. Kita pusė respondentų pažymėjo, kad konfliktas jų gyvenime yra rečiau išgyvenamas reiškinys: penktadalis konfliktuoja vieną kartą per savaitę, netoli dešimtadalio – vieną kartą per mėnesį ir vieną kartą per metus.

Bendraamžių atžvilgiu mokiniai yra atidesni. Daugumos (75 proc.) apklaustųjų nuomone, jų bendraamžiai mokykloje konfliktuoja dažnai: du ketvirtadaliai mano, kad vieną kartą per dieną, daugiau nei trečdalis – kad dar dažniau. Tik nedidelė dalis mokinių nepastebi bendraamžių konfliktų: 7 proc. mokinių teigė, kad bendraamžiai konfliktuoja kartą per savaitę, po 5 proc. – kad kartą per mėnesį ar kartą per metus. Atsakymų pasiskirstymą greičiausiai lėmė sąvokos „konfliktuoji“ skirtingas suvokimas. Kaip parodė asociacijų turinio analizė, tik daliai mokinių tai ginčas, nuomonių nesutapimas. Kitiems mokiniams – tai muštynės, ašaros. Greičiausiai yra tokių, kurie, nematydami ašarų, nemato ir konfliktų.

Nors konfliktas daugeliui mokinių asocijuojasi su destruktyviais veiksmais, paprašyti atsakyti į klausimą, kaip patys sprendžia konfliktus, didesnė dalis (du penktadaliai)

ISSN 1392-0340
E-ISSN 2029-0551

pažymėjo, kad savo konfliktus linkę spręsti dialogu. Kita vertus, netoli dešimtadalio mokinių pažymėjo ir alternatyvų variantą – jėgą. Šis pasirinkimas atitinka ir prieš tai aptartus asociacijų tyrimo rezultatus.

Akcentuotina, kad dar dešimtadalis mokinių žymėjo abu variantus: dialogą ir jėgą. Tai iliustruoja situacinį sprendžiamų konfliktų rezultatyvumą: kartais vienaip, kartais kitaip. Matyt, tarp daugelio veiksnių, galinčių lemti pasirinkimą, yra ir palaikančiųjų buvimas ar nebuvimas.

Klausimas, kas tau padeda spręsti konfliktus, turėjo keturis atsakymo variantus: „draugai", „mokytojai", „tėvai", „kita". Penktadalis mokinių pažymėjo atsakymą „draugai", tik 8 proc. pažymėjo atsakymo variantą „tėvai". Tarp pasirinkimų bemaž nebuvo varianto „mokytojai". Tad, viena vertus, ryškėja psichologų plačiai aprašytas šio amžiaus tarpsnio atitolimas nuo suaugusiųjų. Kita vertus, grėsmingai atrodo tendencija nepasitikėti mokykloje arčiausiai esančiu suaugusiuoju – mokytoju. Kaip ir apibūdinant aktualumą, bendraamžiai pristatomi labiau neigiamai. Net 40 proc. paauglių nurodė, kad jų bendraamžiai konfliktus sprendžia jėga, 35 proc. – kad dialogu, dešimtadalio nuomone – tiek jėga, tiek dialogu. Trečdalis paauglių mano, kad bendraamžių konfliktuose dalyvauja trečioji šalis – draugai. Šiuo atveju nebuvo pasirinkimo „tėvai", tad paaugliai, matyt, nepasipasakoja apie tėvų pagalbą. Tik 2 proc. respondentų pažymėjo, kad konfliktuojantiems bendraamžiams į pagalbą ateina mokytojai.

Atsakymai į klausimą, ar norėtų padėti kitiems spręsti konfliktus (būti mediatoriais), yra trejopi. Didžiausią grupę (apytiksliai 58 proc.) sudaro neigiami atsakymai. Apytiksliai ketvirtadalis (26 proc.) mokinių atsakė, kad norėtų būti mediatoriais. Trečią grupę (apie 17 proc.) sudaro atsakymai, kuriuose atsispindi vidinis konfliktas, nes mokiniai ir norėtų, ir nenorėtų imtis tokios funkcijos. Jų dvejonę rodo pateikiami du argumentai: vienas jų paaiškina, kodėl norėtų padėti kitiems spręsti konfliktus, o kitas – kodėl nenorėtų to daryti.

Neigiamas atsakymas dažniausiai būna lydimas komentaro, atspindinčio mediatoriaus vaidmens nepatrauklumą. Mokinių nuomone, tai *sunku* (*nes reikia gilintis į kitų problemas, klasėje yra patyčių*), taip pat *neįdomu* (*nepatinka*), *nuobodu, neaktualu* (*ne mano darbas spręsti konfliktus*, *draugai patys turi spręsti savo konfliktą*, *turiu savų problemų*). Be to, esama komentarų, atspindinčių savęs, kaip netinkančio atlikti šį vaidmenį, vertinimą. Mokiniai pažymėjo, kad nenori būti mediatoriais, nes jiems stinga kantrybės, jie negebėtų išlikti objektyvūs ar neutralūs ir ramūs konfliktinėje situacijoje, nesą optimistai. Arba tariant apibendrintai – nemoka spręsti konfliktų, neturi tinkamų savybių (*aš labiau mėgstu kovas).*

Trejopi argumentai lydi norą mokytis mediatoriaus funkcijos. Pirma, dalis mokinių įžvelgia šios funkcijos prasmingumą klasės kontekste: *klasėje yra daug problemų*, *noriu padėti draugams*, *labai noriu daryti kažką gera ir naudinga*. Antra, yra mokinių, kurie mano, kad šis vaidmuo būtų naudingas jiems patiems: *galėčiau geriau spręsti savo konfliktus*, *kiti pradėtų daugiau su manimi bendrauti*, *padėdama kitiems galėčiau jaustis*

ISSN 1392-0340
E-ISSN 2029-0551

gerai. Be to, kitų mokinių nuomone, jie turi savybių, reikalingų šiam vaidmeniui atlikti – *gebu tai atlikti, man patinka išklausyti, padėti spręsti problemas, patinka klausytis kitų nuomonės, ką jie patyrė* – ir tai juos motyvuoja mokytis medijuoti.

Atsakymai į klausimą, į ką kreiptųsi pagalbos dėl savo konflikto, labai įvairūs. Mokiniai rašė draugų vardus – didelė tikimybė – geriausių savo draugų vardus. Potencialių pagalbininkų sąrašas ilgas ir jame vos vienas kitas vardas minimas dažniau nei vieną kartą. Tad neišryškėjo joks klasės lyderis, kuris būtų pagalbus daug kam konfliktinėse situacijose. Kreipiamasi pagalbos į draugus, nes jie yra kantrūs, draugiški, tolerantiški, supratingi, moka saugoti paslaptis, protingi, išmintingi, gebantys išlikti ramūs. Mokinių atsakymuose minėtos konkrečios asmeninės savybės arba ir visaapimantis apibendrinimas – *nes jis / ji yra geras draugas (-ė).* Pažymėtina, jog vienas kitas mokinys parašė, kad nėra klasėje žmogaus, į kurį jis galėtų kreiptis pagalbos. Vienišumo priežastys šiuo tyrimu nėra atskleistos.

Mokymo programos „Mediacija mokykloje“ ir mediatoriaus veiklos vertinimas

Į klausimą, kas patiko mokymuose, dalis mokinių atsakė labai apibendrintai: *viskas buvo puiku*, *pamokos buvo įdomios, buvo linksma*, *daug gerų emocijų, patiko mokytis būti mediatoriumi*. Kiti paminėjo konkrečius metodus. Tapo aišku, kad mokiniams patiko žaidimai, atmintuko gamyba, mediacijos inscenizacijos. Keli mokiniai paminėjo vedėją – patiko, kad buvo *gera mokytoja*, kad ji buvo *iškalbinga, maloni, padedanti, atvira, aiškiai pasakanti pamokos tikslus*. Paminėtina, kad kelių mokinių buvo vertinami konkretūs mokymo rezultatai: *labiau pažinau kitus, išmokau spręsti konfliktus*, *patiko padėti, bendrauti, per pokalbį išsiaiškinti situaciją*.

Antras klausimas orientavo į mokymų tobulinimą. Nors ir buvo pasiūlymų, kad *nieko keisti nereikia*, verta suklusti ties pasiūlymais, kur mokiniai pataria organizuoti daugiau praktinių užduotėlių, daugiau žaidimų ir sukurti įvairesnių (gal turėta omenyje ir daugiau) mediacijos situacijų. Bene kiekvienas mokinys pažymėjo, kad reikėtų ir daugiau susitikimų. Šioje mokykloje pavyko mokymus vesti kartą per savaitę, tačiau, mokinių nuomone, gerai būtų, kad jie vyktų 2 kartus per savaitę.

Šis noras turėti daugiau mokymų nestebina – juk įgūdžiai ugdomi nuolatos ir natūralu, kad neapsiribojama noru išbandyti, bet siekiama ir kartoti, plėsti, gilinti. Užsienio šalių patirtis taip pat liudija, kad mediatorių mokymai tėra pradžia – vėliau su mokymus išklausiusiais mediatoriais toliau dirbama organizuojant jiems sisteminius mokymus, sistemingai susitinkant su jais aptarti patirties (sunkumų, sėkmių), atsakoma į jiems kylančius praktinius klausimus, teikiami patarimai. Remiantis atsakymais, 93 proc. dalyvavusių mediatorių mokymuose mokinių norėtų tęsti šią veiklą, norėtų ne tik daugiau mokymų, bet ir išbandyti savo jėgas tikrose konfliktinėse situacijose.

Tokių situacijų būna daug mokykloje per pertraukas. Mediatoriai pagal sudarytą grafiką budėjo pradinės mokyklos koridoriuose ilgųjų pertraukų metu. Jie stebėjo besi-

ISSN 1392-0340
E-ISSN 2029-0551

ilsinčius mokinius ir konflikto atveju buvo pasirengę padėti jį išspręsti konstruktyviai – išsiaiškinti, koks susitarimas tenkintų abi konfliktuojančias puses.

Pažymėtina, kad tik nedidelei daliai (trečdaliui) mokinių mediatorių teko atlikti numatytą funkciją – jie padėjo spręsti 7 pradinukų konfliktus (tai vėliau fiksavo refleksijoje). Mediatoriai prie konfliktuojančiųjų prieidavo pamatę, kad vienas vaikas stumdė, mušė, trenkė per galvą, pargriovė kitą vaiką. Patys prisistatydavo, paklausdavo konfliktuojančių mokinių vardų, prašydavo papasakoti apie situaciją plačiau. Paaiškėjo, kad susidūrimai vyko dėl kabinėjimosi, telefono, kamuoliuko. Pokalbis su mediatoriais baigdavosi susitarimu – susitaikymu ir pažadu, kad nebus tęsiami netinkami veiksmai.

Apibūdindami, kas patiko budėjimų metu, mediatoriai vieningai teigė, kad tai buvo patinkanti patirtis. Pažymėtina, kad taip sakė ir tie, kurių lūkesčiai išsipildė ir jie padėjo spręsti konfliktus; ir tie, kurių budėjimo metu nebuvo įvykę jokio konflikto. Mediatoriams patiko padėti kitiems, jaustis suaugusiaisiais, patiko tai, kad „mus pamatę, vaikai nusiramina“. Žymint nepatikusius aspektus, dažniausiai minėtas buvo tas, kad nebuvo konfliktų, kad nebuvo kreipiamasi į juos pagalbos, kad koridoriuose daug triukšmo, kad „vienas bėgantis vaikas į mane atsitrenkė“.

Paprašyti teikti pasiūlymus, daugelis tiesiog rašė, kad „viskas puiku“, keli mokiniai pažymėjo, kad „tikisi, kad bus daugiau veiksmo“. Konstruktyvūs pasiūlymai buvo vos keli, tačiau labai tikslūs. Vienu atveju mediatorė siūlė nebebudėti antrame aukšte per antrą ilgąją pertrauką, nes tuo metu ten nebūna mokinių. Kitas pasiūlymas susijęs su patirties aptarimo organizavimu – jis organizuotas auklėjamosios pamokos metu, o tai, anot mokinio, nėra gerai, nes jis norėtų / turėtų būti su klase ir auklėtoja (tada sprendžiami aktualūs organizaciniai klausimai).

Apibendrinant galima teigti, kad patirtis vertinta teigiamai, visi mediatoriai pasiryžę toliau budėti ir padėti jaunesniems mokiniams spręsti konfliktus.

Apibendrinimas

Mokymus „Mediacija mokykloje“, vestus tiriamoje mokykloje, galima vertinti kaip sėkmingus. Temos aktualumas, matyt, turėjo lemiamą įtaką tokiam vertinimui. Kas antras tyrime dalyvavęs septintokas teigė, kad konfliktas yra jam įprastas reiškinys, nes jis konfliktuoja bent kartą per dieną. Jei pats nekonfliktuoja, tai bene kiekvienas tampa bendraamžių konfliktų liudininku, nes 75 proc. mokinių teigė, kad bendraamžiai konfliktuoja kartą per dieną ir dažniau. Nustatyta, kad apytiksliai dešimtadalis sprendžia savo konfliktus pasitelkę jėgą. Įdomu pažymėti, kad prieš kelerius metus atliktas 13–15 metų paauglių kiekybinis tyrimas (N = 586) atskleidė tapačią tendenciją – agresyviai pasielgti konfliktuojant su bendraklasiais būdinga dešimtadaliui paauglių (Čiuladienė, 2013, p. 176).

Taip pat nustatyta, kad paaugliams reikalinga pagalba apibrėžti konflikto funkcijas, susivokti, kurie sprendimo būdai yra taikūs ir ilgalaikiai, kurie destruktyvūs ir trum-

ISSN 1392-0340
E-ISSN 2029-0551

palaikiai, koks turėtų ir galėtų būti suaugusiojo vaidmuo bei pagalba konflikto metu. Juk daugelis mokinių, dalyvavusių projekte, suvokė konfliktą kaip neigiamą reiškinį, sietiną su pykčiu ir muštynėmis. Mokslinėje literatūroje (Wilmot ir Hocker, 2001; Longaretti ir Wilson, 2006) pažymima, kad nuostatos dėl konflikto pobūdis lemia veiksmų, pasirenkamų spręsti susidūrimą, pobūdį. Negatyvus konflikto vertinimas sietinas su destruktyviais veiksmais (kovos, vengimo strategijų taktikomis), pozityvus vertinimas (pavyzdžiui, konfliktas – tai pokyčio rodiklis) sietinas su pastangomis aiškinti savo ir aiškintis oponento pozicijas ir interesus, ieškant optimalaus sprendimo.

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad tinkamiausiais tarpininkauti sprendžiant mokinių tarpusavio konfliktus paaugliai laiko ne suaugusiuosius, o bendraamžius. Šią tendenciją parodė ir J. Stočkutės (2012) kiekybinis tyrimas. Remiantis jo duomenimis, bendraamžių pagalbos tikisi 65 proc. apklaustų VII–XII klasių mokinių. Suaugusiojo pagalbos reikiamybę nurodė tik trečdalis. Atkreiptinas dėmesys, kad dažniau pagalbos tikimasi iš klasės vadovo (14 proc.), socialinio pedagogo (11 proc.), rečiau – mokytojo (5 proc.), tėvų (3 proc.), rečiausiai – mokyklos administracijos (1 proc.), psichologo (2 proc.).

Verta pažymėti, kad tik apytiksliai ketvirtadalis septintos klasės mokinių ryžtųsi imtis mediatoriaus vaidmens bendraamžių konfliktuose. Nusiteikę padėti jie įžvelgia mediacijos prasmingumą (*tai geras darbas*) kolektyvui, naudingumą sau. Arba mano, kad jie turi reikalingų šiai funkcijai atlikti savybių. Tačiau didesnė dalis tiriamųjų nenorėtų būti mediatoriais, nes, anot vienų, pagalba spręsti konfliktus yra sunkus ir jiems neįdomus užsiėmimas; kiti įsitikinę, kad jie neturi reikalingų savybių. Daliai šio amžiaus mokinių sunku apsispręsti ir pateikti vienareikšmį atsakymą – jie mediatoriaus veikloje įžvelgia tiek privalumų, tiek pavojų. Konteksto ypatumai, matyt, labiausiai lemia šiuos svyravimus. Mediacijos prasmingumas priklauso nuo pačios bendruomenės – jos nariai pasitikėdami vaikais įgalina mokinius tikėti ir pasitikėti gebėjimu patiems spręsti tarpusavio konfliktus (Johnson ir Johnson, 2004; Bickmore, 2002; Cantrell et al., 2007).

Mediacijos procesas mokykloje apima tris esminius, tarpusavyje susijusius etapus: pasirengimą, įgyvendinimą, vertinimą (Gilhooley ir Scheuch, 2000). Šiame straipsnyje pasitelkiant vienos mokyklos pavyzdį aptartas vienas – pasirengimo etapas. Jo metu įgyvendinami du pagrindiniai uždaviniai: mokyklos bendruomenė informuojama apie mediacijos esmę ir paskirtį, mokomi mediatoriai. Kopenhagos priemiesčio Herlevo mokykloje (*Kildegårdskolen*), pavyzdžiui, šio etapo antras uždavinys yra integruotas į ugdymo procesą: paskutiniais pradinės mokyklos metais visiems mokiniams vedamos pamokos apie konfliktus, jų sprendimą. Būtent jų metu pristačius mediaciją norintieji tapti mediatoriais kviečiami dalyvauti atrankoje ir mediatoriams skirtuose mokymuose, kurie organizuojami kaip popamokinė veikla. Šioje mokykloje ir informacija apie mediaciją pateikiama sistemingai – kiekvienais metais pradinių klasių mokiniams rodomas teatralizuotas pristatymas. Tėvai ne tik informuojami apie mediaciją, jų prašoma raštiško sutikimo – leidimo sūnui / dukrai būti mediatoriumi (-e).

ISSN 1392-0340
E-ISSN 2029-0551

Tačiau svarbiausias mediacijos etapas – įgyvendinimas. Jo esmė – sąlygų teikti pagalbą sudarymas. Svarbu sudėlioti mediatorių budėjimo grafikus, organizuoti jų refleksijas ir tolesnį mokymąsi. Taip pat reikia sudaryti sąlygas konfliktuojantiems mokiniams į juos kreiptis. Ar mediacija vyks mediacijos kabinete, ar koridoriaus kamputyje? Ar mediatorius kviečiamas tik įvykus konfliktui, ar vėliau – po pamokos arba po visų pamokų? Herlevo mokykloje (*Kildegårdskolen*), pavyzdžiui, mediatoriais „dirba" dvejų pirmųjų metų pagrindinės ugdymo pakopos mokiniai. Jie budi poromis pertraukų metu, pasipuošę skiriamaisiais ženklais – apsirengę mediatorių marškinėlius, užsidėję kepuraites. Budėjimas vykdomas pradinės mokyklos kiemo teritorijoje. Mediatoriai taip padeda budinčiam mokytojui. Be budėjimų, mediatoriai veda ir mediacijas – apie tokią reikiamybę jie informuoja kuratorius, kurie padeda suorganizuoti susitikimus. Kuratorių vaidmenį šioje mokykloje atlieka keli mokytojai dalykininkai, kuriems mediacija – papildomos funkcijos (būrelis). Būtent šie kuratoriai sudaro grafikus, padeda spręsti sudėtingesnius konfliktus, organizuoja mediacijų sesijas, refleksijas, tobulinimosi seminarus.

Paskutinis mediacijos etapas – vertinimas. Remiantis kiekybiniais ir kokybiniais duomenimis, mediacijos programos įgyvendinimas mokykloje paprastai vertinamas teigiamai. Kaip parodė metaanalizės duomenys (Burrel et al., 2003), absoliučioje daugumoje (93 proc.) mediacijos sesijų pavyksta pasiekti susitarimą (apibendrinti 23 bendraamžių mediacijos veiksmingumo tyrimai). Kitas veiksmingumo rodiklis – pastebimi teigiami mokyklos klimato (etoso) pokyčiai. Įrodyta, kad mediacija pagerina mokinių, tėvų, mokytojų ir mokyklos administracijos bendradarbiavimą (Shapiro, 1996). Teigiamai ji vertinama ir Herlevo mokykloje (*Kildegårdskolen*), kur mediacija yra kasdienė veikla jau daugiau nei dešimtmetį.

Reikia pažymėti, kad bendraamžių mediacijos įgyvendinimas priklauso nuo mokyklos išorinių (fizinės aplinkos) ir vidinių (požiūrio, prioritetų) sąlygų. Ch. Moffatas (2004) nurodo esminius šios bendraamžių veiklos organizavimo veiksnius: mediatorių koordinatoriaus etatas mokykloje, kiekvieno bendruomenės nario dalyvavimas įvadiniuose mokymuose, visų mokyklos narių mediacijos paskirties supratimas, teigiama nuostata šio konflikto sprendimo būdo atžvilgiu. Aptariamoje Danijos mokykloje visos šios sąlygos įgyvendintos.

Mediacija mokykloje – tai konkretus pasiūlymas kiekvienai mokyklai, norinčiai pagerinti mokyklos bendravimo mikroklimatą, ugdyti konfliktų sprendimo įgūdžius. Belieka tikėtis, kad ir Lietuvoje atsiras mokyklų, kurios ryšis pasitelkti mediaciją kaip įrankį ir kurs demokratinę bendruomenę, puoselėjančią konstruktyvaus konfliktų sprendimo kultūrą.

ISSN 1392-0340
E-ISSN 2029-0551

Literatūra

Besemer, H. (2004). *Mediacija [perevod s nemskogo]*. Kaluga: Duhovnoe poznanie. [Бесемер, Х. *Медиация [перевод с немского]*. Калуга: Духовное познание.]

Bickmore, K. (2002). Good training is not enough: research on peer mediation program implementation. *Social Alternatives*, *21*(1), 33–38.

Burrel, A. N., Zirbell, S. C. ir Allen, M. (2003). Evaluating peer mediation outcomes in educational settings: a meta-analytic review. *Conflict Resolution Quarterly*, *21*(1), 7–26. doi: 10.1002/crq.46

Cantrell, R., Parks-Savage, A. ir Rehfuss, M. (2007). Reducing levels of elementary school violence with peer mediation. *Professional School Counseling*, *10*(5), 264–284.

Čiuladienė, G. (2013). *Paauglių konfliktai ir jų sprendimas ugdymo realybėje*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.

Daunic, A. P., Smith, S. W., Robinson, R. T., Miller, D. M. ir Landry, K. L. (2000). School-wide conflict resolution and peer mediation programs: experiences in three middle school. *Intervention in School and Clinic*, *36*(2), 94–100. doi: 10.1177/105345120003600204

Euwema, M. C., van de Vliert, E. ir Bakker, A. B. (2003). Substantive and relational effectiveness of organizational conflict behavior. *International Journal of Conflict Management*, *14*(2), 119–139. doi: 10.1108/eb022894

Flecknoe, M. (2005). What does anyone know about peer mediation? *Improving Schools*, *8*(3), 221–235. doi: 10.1177/1365480205060437

Gilhooley, J. ir Scheuch, N. S. (2000). *Using Peer Mediation in Classrooms and Schools: Strategies for Teachers, Counselora, and Administrators.* Thousand Oaks: Sage Publications.

Gross, M., A. ir Guerrero, L. K. (2000). Managing conflict appropriately and effectively: an application of the competence model to rahim's organizational conflict styles. *The International Journal of Conflict Management*, *11*(3), 200–226. doi: 10.1108/eb022840

Humphries, T. L. (1999). Improving peer mediation programs: student experiences and suggestions. *Professional School Counseling*, *3*(1), 13–21.

Johnson, D. W., Johnson, R. T., Dudley, B. ir Magnuson, D. (1995). Training elementary school students to manage conflict. *The Journal of Social Psychology*, *135*(6), 676–686. doi: 10.1080/00224545.1995.9713971

Johnson, D. W. ir Johnson, R. T. (2004). Implementing the "Teaching Students to be Peacemakers Program". *Theory into Practice*, *43*(1), 68–79. doi: 10.1207/s15430421tip4301_9

Lakis, J. (2008). *Konfliktų sprendimas ir valdymas*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.

Longaretti, L. ir Wilson, J. (2006). The impact of perceptions on conflict management. *Educational Research Quarterly*, *29*(4), 3–15.

Moffat, Ch. (2004). Learning „Peace Talk" in Northern Ireland: peer mediation and some conceptual issues concerning experiential social education. *Pastoral Care*, *12*, 13–21. doi: 10.1111/j.0264-3944.2004.00308.x

Rahim, A. M. (1986). Referent role and styles of handling interpersonal conflict. *Journal of Social Psychology*, *126*, 78–96. doi: 10.1080/00224545.1986.9713573

Račelytė, D. (2009). *Konfliktų studijų pagrindai*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.

Sellman, E. (2011). Peer mediation services for conflict resolution in schools: what transformations in activity characterize successful implementation? *British Educational Research Journal*, *37*(1), 45–60. doi: 10.1080/01411920903419992

Stočkutė, J. (2012). *Jaunesniųjų ir vyresniųjų klasių mokinių konfliktai ir jų sprendimo ypatumai. Bakalauro baigiamasis darbas*. Kaunas: Lietuvos kūno kultūros akademija.

ISSN 1392-0340
E-ISSN 2029-0551

Theberge, S. K. ir Karan, O. C. (2004). Six factors inhibiting the use of peer mediation in a junior high school. *Professional School Counseling*, *7*(4), 283–290.
Van de Vliert, E., Ohbuchi, K., Van Bas, R., Hayashi, Y. ir Van der Vegt, G. (2004). Conglomerated contending by Japanese subordinates. *International Journal of Conflict Management*, *15*(2), 192–207. doi: 10.1108/eb022912
Wilmot, W. ir Hocker, J. (2001). *Interpersonal Conflict*. New York: McGrawHill.

Mediation at School in Lithuania (Case Study)

Gražina Čiuladienė

Mykolas Romeris University Institute of Educational Sciences and Social Work, 20 Ateities St., LT-08303 Vilnius, Lithuania, grazina.ciuladiene@mruni.eu

Summary

Schools implement peer mediation programs in order to fulfill the need for better conflict management among school students. It has been revealed that teaching students to be peacemakers is a very valuable competence benefiting them throughout their lives.

Mediation is not used and even known conflict resolution strategy in Lithuania's schools. Therefore, taking into account the lack of research on school based conflicts this research sets as its object conflict resolution education. It is inspired with the project idea "Mediation at schools" initiated by organization "Save the Children Lithuania" aiming to introduce the innovation – peer mediation as conflict management tool – at Lithuania's schools.

The research was conducted in one secondary school located in Vilnius, the capital of country. The purpose of the study was to evaluate the experience of pupils attending the peer mediation training (8 h) and mediators' activities organized at school for a period of two months.

The study revealed that pupils more often notice conflicts of others than to confess that they have a conflict themselves. When having a conflict with peers pupils are inclined to apply combat or collaboration strategy. 25 percent of the 7th grade pupils would like to become peer mediator.

When generalising the findings, it can be concluded that mediation training and activities at schools were evaluated as successul. The challenge is to have positive attitude of peer mediation not only of those participated but as well of all school community members (authorities, teachers, parents, pupils) in order the method to be implemeted for a long period.

Keywords: *school, conflicts, resolution strategies, peer mediation, Lithuania.*

Gauta 2017 03 04 / Received 04 03 2017
Priimta 2017 12 15 / Accepted 15 12 2017